

RAZVOJ PODUZETNIŠTVA U PROIZVODNJI SLAVONSKO-SRIJEMSKOG PODOLCA OD 2011.-2013. GODINE

Šimunović, Anamarija

Undergraduate thesis / Završni rad

2014

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of agriculture / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:868671>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-22**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek - Repository of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Anamarija Šimunović

Stručni studij smjera Agrarno poduzetništvo

**RAZVOJ PODUZETNIŠTVA U PROIZVODNJI
SLAVONSKO-SRIJEMSKOG PODOLCA OD 2011.-2013. GODINE**

Završni rad

Osijek, 2014.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Anamarija Šimunović

Stručni studij smjera Agrarno poduzetništvo

**RAZVOJ PODUZETNIŠTVA U PROIZVODNJI
SLAVONSKO-SRIJEMSKOG PODOLCA OD 2011.-2013. GODINE**

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu završnog rada:

1. Doc.dr.sc. Dalida Galović, predsjednik
2. Izv.prof.dr.sc. Jadranka Deže, mentor
3. Izv.prof.dr.sc. Ljubica Ranogajec, član

Osijek, 2014.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. IZVORI PODATAKA I METODE RADA.....	2
3. ANALIZA STANJA I PERSPEKTIVE RAZVOJA U PRIMJENI AGRARNOG PODUZETNIŠTVA.....	11
3.1. Slavonsko -srijemski podolac - fenotipska i genetska obilježja.....	13
3.2. Struktura stada i distribucija izvornih pasmina Hrvatske.....	14
4. DRŽAVNE MJERE POTICANJA RAZVOJA UZGOJA I PROIZVODNJE...	16
5. ZAKLJUČAK	18
6. POPIS LITERATURE.....	19
7. SAŽETAK.....	20
8. SUMMARY.....	21
9. POPIS TABLICA.....	22
10. POPIS SLIKA.....	23
11. POPIS GRAFIKONA.....	24
TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA.....	25

1. UVOD

Osnovni cilj poduzetništva je stvaranje novih vrijednosti uz prepoznavanje i korištenje novih poslovnih prilika i mogućnosti primjenom inovativnosti i kreativnosti. Mnoge europske zemlje ističu i podržavaju poduzetništvo kao osnovu razvoja gospodarskog sustava. Značenje poduzetništva u poljoprivrednoj gospodarskoj djelatnosti je u razvoju novih proizvoda zasnovanih na drugačijim tehnologijama i tehničkim rješenjima, stvaranju novih potrošača i širenju tržišta. Poduzetništvo u poljoprivrednoj djelatnosti, kao primarnoj gospodarskoj djelatnosti, zbog prehrane stanovništva, proizvodnje sirovina za prerađivačku industriju i povezanosti s uslugama, osobito turizmom, ima posebno značenje, jer predstavlja generator razvitka cjelokupnog gospodarstva. U takvim uvjetima povezanosti sve ostale gospodarske djelatnosti utječu i na razvoj poljoprivrede kroz sinergijski učinak. Autohtoni proizvodi, odnosno tradicionalne proizvodnje i stare pasmine domaćih životinja predstavljaju kvalitetnu komparativnu prednost za područje Slavonije. Poslovni subjekti u poljoprivredi (poduzeća i obiteljska poljoprivredna gospodarstva) trebaju uočiti ovakve komparativne prednosti i prihvatiti promjene te postati uspješni gospodarski subjekti.

U govedarstvu je relativno mali broj korisnika sa slabom gospodarskom vrijednošću uzgoja i poticaja za uzgoj. Izuzetak je uzgoj Slavonsko-srijemskog podolca, gdje je ostvaren značajan prihod od poticaja po korisniku. Glavni motiv držanja izvorni pasmina je tradicija i relativno jednostavna tehnologija, te niski troškovi uzgoja.

Uzgoj Slavonsko-srijemskog podolca treba se provoditi u čistoj liniji sa izborom kvalitetnih jedinki i njihovim multipliciranjem od dobrih recesivnih osobina pretvoriti u dominantne i time poboljšati rasu.

Koristeći važne osobine podolca kao što je lako teljenje bez pomoći čovjeka, preživljavanje u skromnim hranidbenim uvjetima kao i nepotrebni objekti jer ove životinje preživljavaju u teškim uvjetima vrućine kao i teškim zimskim uvjetima čime se omogućuje uzgoj u sustavu krava tele bez većih rizika. Križanjem i unakrsnim križanjem sa mesnatim pasminama osiguravaju se najmanje dvije kvalitete, eko proizvod i isplativa proizvodnja mesa.

2. IZVORI PODATAKA I METODE RADA

Zaštita autohtonih pasmina ima veliko (genetsko, etnografsko, proizvodno) značenje. Odjel za razvoj govedarstva kontinuirano prati i evidentira sva grla izvornih pasmina uz suradnju djelatnika područnih ureda na čijim područjima se nalaze ova grla. Na postojećim populacijama, osim registracije, provodi se biološki test (lakoća telenja, postotak mrtvorodne teladi) i kontrola plodnosti. (*Godišnje izvješće za 2011.str 6.*)

Prema službenim podacima Hrvatske poljoprivredne agencije za 2011.godinu evidentirano je 9 bikova, 145 krava i 103 grla ženskog podmlatka Slavonsko-srijemskog podolca, od kojih su 58 grla do godinu dana i 45 grla preko godinu dana starosti, a sve u vlasništvu 20 uzgajivača.

Izvješće Hrvatske poljoprivredne agencije je izvor objektivnih, iscrpnih i vjerodostojnih brojčanih pokazatelja, koji služe za postavljanje smjernica prilikom određivanja budućeg razvoja stočarske proizvodnje.

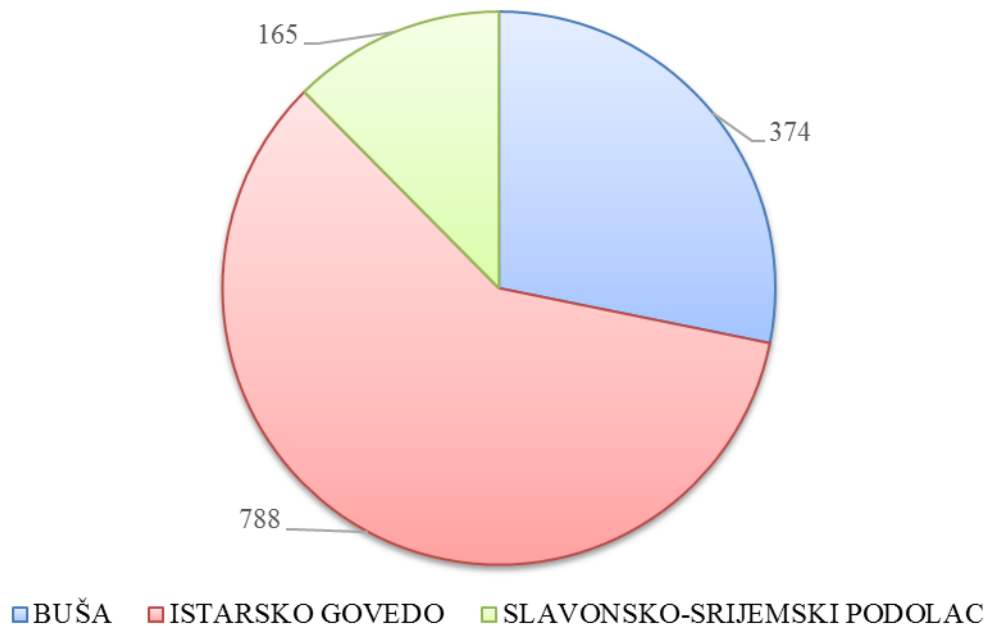
Tablica 1. Broj stada i krava izvorne zaštićene pasmine po županijama u 2011. godini

Županije	Stada	Krava
BUŠA		
Koprivničko-križevačka	1	2
Bjelovarsko-bilogorska	3	20
Primorsko-goranska	2	2
Ličko-senjska	14	40
Zadarska	4	7
Šibensko-kninska	14	25
Splitsko-dalmatinska	11	25
Dubrovačko-neretvanska	17	187
UKUPNO	66	308

ISTARSKO GOVEDO		
Koprivničko-križevačka	1	1
Primorsko-goranska	8	53
Ličko-senjska	1	5
Istarska	151	568
UKUPNO	161	627

SLAVONSKO-SRIJEMSKI PODOLAC		
Zagrebačka	2	32
Sisačko-moslavačka	2	44
Bjelovarsko-bilogorska	1	7
Požeško-slavonska	1	1
Brodsko-posavska	10	37
Osječko-baranjska	3	22
Vukovarsko-srijemska	1	2
UKUPNO	20	145

Izvor: Godišnje izvješće za 2011.god.str.13.

Grafikon 1. Broj stada i krava autohtonih i zaštićenih pasmina 2011.god.

Izvor: Godišnje izvješće za 2011.god.

Broj govedarstava koje drže krave različitih pasmina (2 i više) čine 1/3 svih gospodarstava, te stoga broj stada zbroj po pasminama ne odgovara stvarnom broju stada u Hrvatskoj. Temeljem "Nacionalnog programa očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj" prikazan je status ugroženosti obzirom na efektivnu veličinu populacije:

Tablica 2. Status ugroženosti izvornih i zaštićenih pasmina

Pasmina	Broj uzgajatelja	Broj mužjaka	Broj ženki	Efektivna veličina populacije	Status ugroženosti
Buša	66	33	308	119,23	I VISOKO UGROŽENA
Istarskogovedo	161	36	627	136,15	I VISOKO UGROŽENA
Slavonsko srijemskipodolac	20	9	145	33,9	IA KRITIČNO UGROŽENA

Izvor: Godišnje izvješće za 2011.god.str.21.

Efektivna veličina populacije (N_e) temeljni je kriterij za utvrđivanje ugroženosti pasmine, a izračunava se po sljedećoj formuli:

$$N_e = \frac{4 N_m * N_f}{N_m + N_f}$$

N_e - efektivna veličina populacije,

N_f – broj ženskih jedinki u populaciji

N_m – broj muških jedinki u populaciji

N_e - je jednaka dvostrukoj harmonijskoj sredini broja mužjaka i ženki.

Efektivna veličina populacije Slavonsko-srijemskog podolca iznosi 33,90 a prema Nacionalnom programu očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Hrvatskoj definiran je status IA (kritično ugrožena), dok je za Bušu i Istarsko govedo definiran status I (visoko ugrožena). U pasmini Slavonsko-srijemskog podolca evidentirano je 10 bikova, 167 krava i 148 grla ženskog podmlatka, od kojih su 54 grla do godinu dana i 84 grla preko godine dana starosti, a sve u vlasništvu 19 uzgajivača.

Tablica 3. Broj stada i krava izvorne zaštićene pasmine po županijama u 2012. godini

Županije	Stada	Krava
BUŠA		
Krapinsko-zagorska	0	0
Sisačko-moslavačka	5	9
Varaždinska	1	3
Koprivničko-križevačka	2	4
Bjelovarsko-bilogorska	3	28
Primorsko-goranska	1	1
Ličko-senjska	13	49
Požeško-slavonska	1	3
Zadarska	4	7
Šibensko-kninska	14	57
Splitsko-dalmatinska	10	34
Dubrovačko-neretvanska	13	187
Grad Zagreb	1	1
Zagrebačka	2	2
UKUPNO	70	385

ISTARSKO GOVEDO

Sisačko-moslavačka	1	3
Bjelovarsko-bilogorska	0	0
Koprivničko-križevačka	1	4
Ličko-senjska	1	5
Splitsko-dalmatinska	1	1
Istarska	157	618
Primorsko-goranska	7	59
UKUPNO	168	690

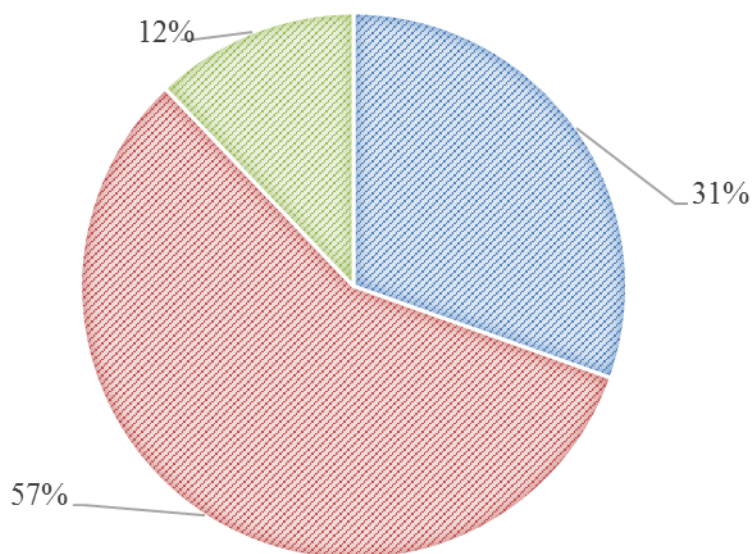
SLAVONSKO-SRIJEMSKI PODOLAC

Zagrebačka	1	30
Sisačko-moslavačka	2	52
Bjelovarsko-bilogorska	0	0
Virovitička-podravska	2	25
Požeško-slavonska	1	2
Brodsko-posavska	5	33
Osječko-baranjska	2	24
Vukovarsko-srijemska	1	1
UKUPNO	14	167

Izvor: Godišnje izvješće za 2012.god.str.24.

U pasmini buša evidentirano je 35 bikova, 385 krava i 362 grla ženskog podmlatka od kojih je 146 grla do godinu dana i 216 grla preko godine dana starosti, a sve u vlasništvu 70 uzgajivača.

U pasmini istarsko govedo evidentirano je 39 bikova, 690 krava te 457 grla ženskog podmlatka od kojih su 181 grla do godinu dana a 276 grla preko godine dana starosti i sve u vlasništvu 168 uzgajivača.

■ BUŠA ■ ISTARSKO GOVEDO ■ SLAVONSKO-SRIJEMSKI PODOLAC

Grafikon 2. Broj stada i krava autohtonih i zaštićenih pasmina – 2012.god.

Izvor: Godišnje izvješće za 2012.god.

Tablica 4. Status ugroženosti izvornih i zaštićenih pasmina

Pasmina	Broj uzgajatelja	Broj mužjaka	Broj ženki	Efektivna veličina populacije	Status ugroženosti
Buša	70	35	385	128,33	I VISOKO UGROŽENA
Istarskogovedo	168	39	690	147,65	I VISOKO UGROŽENA
Slavonsko-srijemskipodolac	19	10	167	37,74	IA KRITIČNO UGROŽENA

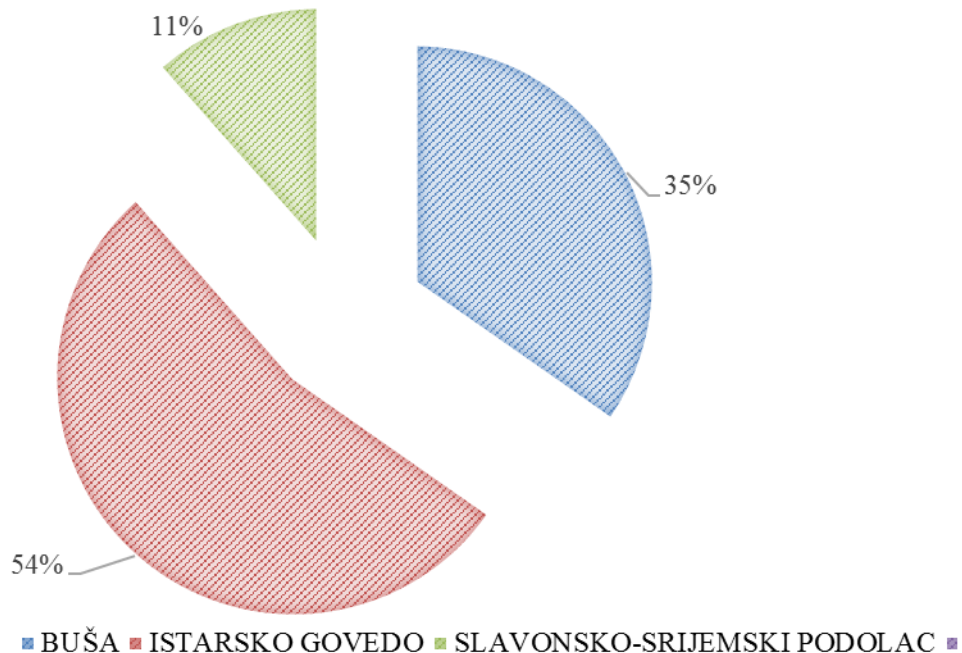
Izvor: Godišnje izvješće za 2012. godinu, str.25.

Efektivna veličina populacije iznosi 37,74 a prema Nacionalnom programu očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj ima status IA (kritično ugrožena), a za Bušu i Istarsko govedo je određen status I (visoko ugrožena pasmina).

Tablica 5. Broj stada i krava izvorne zaštićene pasmine po županijama u 2013. godini

Županije	BUŠA		ISTARSKO GOVEDO		SLAVONSKO-SRIJEMSKI PODOLAC	
	Stada	Grla	Stada	Grla	Stada	Grla
Zagrebačka	3	8	0	0	1	27
Krapinsko-zagorska	0	0	0	0	0	0
Sisačko-moslavačka	6	13	1	5	2	54
Karlovačka	4	8	0	0	0	0
Varaždinska	1	5	0	0	0	0
Koprivničko-križevačka	2	6	1	4	0	0
Bjelovarsko-bilogorska	4	33	0	0	0	0
Primorsko-goranska	2	6	7	61	0	0
Ličko-senjska	11	65	1	12	0	0
Virovitičko-podravska	0	0	0	0	2	3
Požeško-slavonska	1	5	0	0	1	26
Brodsko-posavska	0	0	0	0	5	5
Zadarska	4	10	0	0	0	37
Osječko-baranjska	0	0	0	0	3	2
Šibensko-kninska	13	65	0	0	0	28
Vukovarsko-srijemska	0	0	0	0	1	1
Splitsko-dalmatinska	14	44	2	8	0	1
Istarska	0	0	155	671	0	0
Dubrovačko-neretvanska	15	249	0	0	0	0
Međimurska	0	0	0	0	0	0
Grad Zagreb	1	1	0	0	0	0
UKUPNO	81	518	167	761	15	184

Izvor: Godišnje izvješće za 2013.god.str.16.,17.

Grafikon 3. Broj stada i krava autohtonih i zaštićenih pasmina- 2013.god.

Izvor: Godišnje izvješće za 2013.god,

Odjel za razvoj govedarstva intenzivno surađuje sa uzgajivačkim udruženjima, te koordinira provedbu uzgojnog programa svih izvornih pasmina (buša, istarsko govedo, slavonsko-srijemski podolac).(*Godišnje izvješće za 2013.godinu, str.6.*)

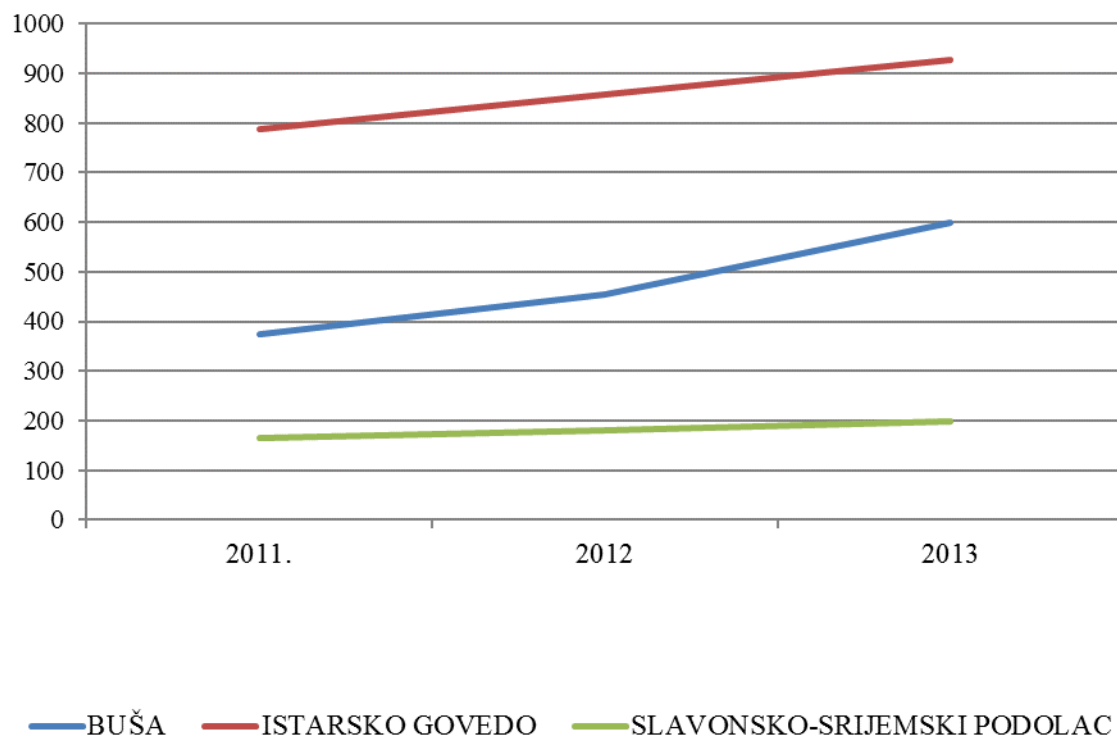
Iako se posljednjih godina djelomično povećao njihov broj, još uvijek sve tri pasmine spadaju u skupinu ugroženih pasmina.

Tablica 6. Status ugroženosti izvornih i zaštićenih pasmina

Pasmina	Broj uzgajivača	Broj mužjaka	Broj ženki	Efektivna veličina populacije	Status ugroženosti
Buša	81	46	461	167,31	I- VISOKO UGROŽENA
Istarskogovedo	167	40	721	151,59	I- VISOKO UGROŽENA
Slavonsko srijemski podolac	15	13	171	48,33	IA- KRITIČNO UGROŽENA

Izvor: Godišnje izvješće za 2013.god.

Tako je temeljem podataka za 2013.godinu, a shodno Nacionalnog programa očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u RH , za Slavonsko-srijemskog podolca definiran status IA (kritično ugrožena pasmina), a za Bušu i Istarsko govedo je određen status I (visoko ugrožena pasmina).

Grafikon 4. Kretanje broja stada i krava autohtonih i zaštićenih pasmina u razdoblju od 2011.-2013.god.

3. ANALIZA STANJA I PERSPEKTIVE RAZVOJA U PRIMJENI AGRARNOG PODUZETNIŠTVA

Kako bi se smanjili troškovi, ekstenzivan tov na pašnjacima postaje sve važniji. Ispaša, kao i stočno krmivo s voluminoznim učinkom, najjeftiniji je način hranidbe stoke. Kalkulacije pokazuju da je u skladu s lokalnim uvjetima produktivnosti za postizanje zadovoljavajućeg dohotka potrebno stado od 60-100 krava.

Sustav krava tele - s obzirom na uvoz velikog broja teladi za tov ili utovljene junadi i mesa, sustav krava tele se nameće kao logično rješenje i izvor teladi koja se kasnije može ili dotovljavati na istim gospodarstvima (pašni tov) ili toviti u specijaliziranim tovilištima.

Kako bi sustav krava tele mogao biti isplativ, mora se zasnivati na što manjem učešću ljudskog rada, što nižim ulaganjima u stajske objekte i infrastrukturu farme, što većoj plodnosti krava i što nižim troškovima hrane.

Ovu proizvodnju posebno opterećuju troškovi hranidbe u zimskom razdoblju jer se proizvodni sustav krava-tele tijekom ljetnog razdoblja u pravilu zasniva na korištenju pašnjaka, a tijekom zime na velikim količinama voluminozne krme (silaža, sijeno, ili ratarski nus proizvodi).

U ovom sustavu proizvodnje dohodak nije dobro mjerilo uspješnosti proizvodnje goveda jer nije osjetljiv na razlike u razini ulaganja.

Isplativost sustava krava tele treba gledati kao projekat zapošljavanja i osiguranja egzistencije obiteljskog gospodarstva u ruralnom prostoru. Isplativost ulaganja može se temeljiti na poticajima proizvodnji ili se isplativost računa na temelju pokrića varijabilnih troškova, budući da su ulaganja podmirena iz državnog proračuna.

Još jedna mogućnost za upravljanje troškova je smanjenje mortaliteta teladi tj. povećanje broja živorođene teladi. Povećanjem postotka telenja za 5% može se smanjiti trošak točke pokrića za 0,54-0,78kn/kg. Ranije telenje krave ostavlja dovoljno vremena stadu da vrati tjelesnu kondiciju prije zime, a krave bolje tjelesne kondicije obično trebaju manje hrane tijekom zime te se na taj način snižavaju troškovi hranidbe.

Kako bi djelovali na snižavanju troškova točke pokrića, proizvođači također mogu utjecati na porodnu težinu teladi preko različitih čimbenika: genetika, uvjeti držanja, hranidba i i zdravstveno stanje krave.

Prednosti organizacije proizvodnje mladih grla po sustavu krava tele:

- veća zoohigijenska sigurnost držanja goveda u stadima s manjim brojem grla na farmi zbog širenja bolesti,
- ova je proizvodnja pogodnija za tradicijska ruralna područja koja se takvom proizvodnjom bitno ne mijenjaju,
- ova proizvodnja u pašnom sustavu ne poznaje zagađenja okoliša visokim koncentracijama gnojiva, gnojnice i njihovim mirisima,
- male farme racionalnije koriste zemlju jer imaju minimalne troškove prijevoza hrane, stajnjaka i drugi proizvoda,
- pašno-kosnim korištenjem zemljišta, zemlja se oplemenjuje i obogaćuje umusom tj. ne obezvređuje se i ne iscrpljuje,
- zemljište se racionalnije koristi prema bonitetu i nagibu,
- ovim načinom držanja dobije se bolja i zdravija telad s optimalnim rastom,
- ovaj sustav držanja je ekološki prihvatljiviji jer se životinje drže na velikom prostoru, na najprirodniji način.

Krava zajedno s teletom najveći dio godine treba provesti na pašnjaku. Udio ljudskog rada je neznatan i zato je ovo ekonomičan sistem uzgoja. Veće je sudjelovanje ljudskog rada zimi za vrijeme boravka životinja u štalama. Najveći dio hrane krave i telad nalaze na pašnjacima.

Proizvodnja se zasniva na čistim pasminama ili križancima. Važno kod ovog sustaba uzgoja je da se krave što lakše tele, bez komplikacija.

Na ekonomičnost uzgoja 'krava tele' najveći utjecaj ima ishrana. Što je duži period ispaše to je ovaj sustav ekonomičniji.

3.1. Slavonsko -srijemski podolac - fenotipska i genetska obilježja

Podolsko govedo potječe iz Podolije i Volhinije, tj.stepskih područja Rusije i Ukrajine. Smatra se da je podolsko govedo došlo do hrvatskih prostora u vrijeme velike seobe naroda.Slavonsko-srijemski podolac je kasnozrelo, vrlo otporno i izdržljivo govedo, čvrsta kostura, 'suhih' izraženih zglobova, ponešto otvorenih papaka, s blago spuštenom zdjelicom slabo do umjereno popunjenim mišićjem.

Slika 1. Slavonsko-srijemski podolac

(<http://carnivoraforum.com/search/?c=3&mid=3770606&month=2&year=2013,04.02.2013.>)

Visina krava je oko 130cm, a bikova 140cm. Boja Slavonsko-srijemskog podolca je sivo-bijela do tamnosiva, često s tamnijom pigmentacijom plahticevrata i glave. Kod bikova je zamjetljivija pigmentacija, te veći tamni koluti oko očiju. Gubica, sluzne oči i papci su tamno pigmentirani (crni). Vime je općenito maleno. Rogovi su glavna značajka ove pasmine, izrazite su duljine, čvrsto koso položeni s vrhovima koji strše u stranu, te velikim rasponom između vrhova (oblik lire).

Drugi tip su rogovi postavljeni više okomito, a vrhovi povinuti više unatrag pa takvi rogovi imaju oblik vila. Ova goveda su živahna, no u doticaju s čovjekom plaha i nepovjerljiva, a ponekad i nervozna. Nekada se ova pasmina uzgajala uglavnom zbog korisnog rada i proizvodnje, te cijenjenog goveđeg mesa. Proizvodnja mlijeka je oko 800-1.000 l u laktaciji. Slavonsko-srijemski podolac je vrlo skromni hranidbenih prohtjeva, te se veći dio godine drži na paši. U zimskim uvjetima drži se u prostoru koji ga štiti od padalina, a hrani se sijenom uz dodatak žitarica.

U pogledu fizioloških osobina, podolsku rasu karakterizira kasnozrelost i niska proizvodnja mlijeka i mesa. Od svih njezinih proizvodnih svojstava, najbolje je izražena radna sposobnost, koja je, međutim, u uvjetima intenzivne poljoprivredne proizvodnje izgubila na značaju.

3.2. Struktura stada i distribucija izvornih pasmina Hrvatske

Hrvatska poljoprivredna agencija sudjeluje u izradi i provedbi uzgojnih programa za sve hrvatske izvorne pasmine stoke, koji su sastavni dio programa njihove zaštite i očuvanja.

Tri pasmine goveda prepoznale su kao nacionalno genetsko nasljeđe te su sukladno tome obuhvaćene uzgojnim i drugim programima kojima Republika Hrvatska potiče njihovu održivost.

Programi očuvanja Istarskog goveda i Slavonsko-srijemskog podolca pokrenuti su 90-tih godina dok je Buša u programu zaštite od 2003. godine.

Poduzete mjere zaustavile su negativne populacijske trendove, stabilizirana je populacijska struktura, učinjena je karakterizacija većeg dijela odlika vanjštine, proizvodnosti te se provodi utvrđivanje genetske strukture.

Vjerodostojna matična evidencija omogućuje plansko vođenje uzgoja u cilju očuvanja i povećanja genetske varijabilnosti te izbjegavanja štetnih utjecaja uzgoja u srodstvu, budući da se radi o malim populacijama koje se uzgajaju u zatvorenom uzgoju (čistoj krvi).

Hrvatska poljoprivredna agencija je provela sistematizaciju uzgoja sve tri uzgojne pasmine goveda kojom je uzgoj svake pasmine strukturiran u linije bikova kao slijed genetski vezanih muških grla i rodova krava kao sljedove genetski vezanih ženskih grla.

Rezultati sistematizacije je genealoško strukturiranje prema pasminama:

- Slavonsko-srijemski podolac: 7 linija bikova i 13 rodova krava
- Istarsko govedo: 6 linija bikova i 144 roda krava
- Buša: 24 linija bikova i 154 rodova krava

Genealoško strukturiranje predstavlja značajan doprinos daljnjem očuvanju i genetskom unapređenju izvornih pasmina goveda. Time je omogućeno plansko vođenje uzgoja u cilju očuvanja genetske varijabilnosti unutar pasmina, a ujedno omogućeno je ciljano uzrokovanje radi preciznog utvrđivanje radi genetske varijabilnosti unutar pasmina metodama molekularne genetike.

Uzgojno područje: populacija Slavonsko-srijemskog podolca uzgaja se na području Prigorja, Posavine i Slavonije. Park prirode Lonjsko polje i zaštićeni krajobraz gajna drže stada podolca koji su uključeni u provedbu uzgojnog programa.

Veličina populacije: Slavonsko-srijemski podolac se krajem 80-tih godina prošlog stoljeća našao na rubu opstanka, a provedba programa sustavne zaštite započinje 1997.godine.

Svega 15 uzgajivača uzgaja ukupnu rasplodnu populaciju, koju tijekom 2013.godine čine 13 bikova i 171 krava. Efektivna veličina populacije iznosi 48,33 što pasminu karakterizira kao kritično ugroženu (IA). Budući da je pogodna za manje intenzivne proizvodne sustave držanja, osmišljavaju se programi i gospodarska korištenja.

Od 2008.godine uzgajivači ove pasmine udruženi su u udruhu uzgajivača Slavonsko-srijemskog podolca (UUSSP) sa sjedištem u Slavonskom Brodu.

Udruga ima status središnje uzgajivačke organizacije i u suradnji s HPA provodi program uzgoja Slavonsko-srijemskog podolca.

4. DRŽAVNE MJERE POTICANJA RAZVOJA UZGOJA I PROIZVODNJE

Država je osigurala novčana sredstva koja se koriste za isplatu novčanih poticaja uzgajateljima, čime se znatno doprinijelo zaštiti i očuvanju ove pasmine goveda. Na području molekularno genetskih analiza polimorfa proteina krvi i mlijeka kao izraza frekvencije genotipova u populacijama tijekom protekli dvadesetak godina učinjen je niz istraživanja. Pregledom objavljenih radova i informacija u informacijskom sustavu FAO-a DADIS koji značajno olakšava uvid u pojedine pasmine i načine zaštite, mogu se dobiti detaljnije informacije iz tog područja. Državni poticaji su samo dodatni, opet ekonomski motiv.

Povećanje broja korisnika moglo bi se očekivati u uvjetima stalnog poticanja uzgoja i trajnog organiziranja proizvodnje tradicionalnih proizvoda na temelju izvornih pasmina. Ustanovljavanje sustava poticaja izvornih i zaštićenih pasmina pridonijelo je povećanju broja životinja i uzgajivača koji su našli svoj socijalni i gospodarski interes uzgoja. To je posebno važno za male proizvođače u uvjetima nepostojanja tržišnih institucija u nas.

Za sustavno povećanje broja životinja u ovom sustavu poticaja potrebno je poticati razvoj tj. povećanje broja korisnika i životinja po korisniku, te svakako stvaranjem proizvoda prepoznatljivih, tradicionalnih i autohtonih tržišnih oznaka razviti dohodovnu komponentu uzgoja. Tako bi se osigurao dohodak jednog dijela obiteljskog gospodarstva koji su isključeni iz konvencionalne tržišne proizvodnje, a u većoj mjeri i trajno osigurala kvaliteta i brojnost uzgoja izvornih i zaštićenih pasmina životinja.

Prisutnost tradicije moguće je promatrati kao konkurentsku prednost, koja to zaista i je, sve do situacije kada tradicija postaje ograničavajući činitelj razvitku.

Neophodne promjene pružaju nove mogućnosti razvitka, posebno malih i srednjih poljoprivrednih gospodarstava koje puno jednostavnije prilagođavaju svoje proizvodne resurse.

Kao ograničavajući činitelj intenzivnijem razvitku poljoprivrede istican je nedostatak financijskog kapitala i fizičkih činitelja – zemljišta, mehanizacije i proizvodnih objekata.

U budućem razvoju kritični resurs suvremenog poslovanja postat će intelektualni kapital, što potvrđuje i činjenica kako sve veći dio novostvorene vrijednosti outputa pripada proizvodnji nematerijalnih proizvoda.

Kako bi se postigla uspješnost u prilagođavanju, potrebno je pronaći pravi omjer tradicije i suvremenih načina proizvodnje i poslovanja. U tom procesu nastaje nezadovoljstvo poljoprivrednih proizvođača što rezultira otporima. Prisutnost velike količine otpora rezultira neprilagođivanjem proizvodnje i poslovanja što je prvi korak prema stagnaciji, a ona je put u neželjenom pravcu.

Kao genetski resursi autohtone pasmine su jedan od najvrednijih i strateški najvažnijih rezervi koje svaka zemlja posjeduje. Buša, istarsko govedo i slavonsko-srijemski podolac, potencijalno su vrijedne pasmine i u budućem razvoju poljoprivredne proizvodnje jer pružaju sigurnost za održivu proizvodnju hrane. Njihovim nestajanjem smanjuje se biološka raznolikost u poljodjelstvu odnosno, ukupna biološka raznolikost ekološkog sustava. Jedinstveno su genetsko naslijeđe stvarano stotinama i tisućama godina te kao takvo u određenoj mjeri neponovljivo.

Brojne institucije pružaju potporu u planiranju realizacije ideja i lako su dostupne informacije o njihovim aktivnostima i dugogodišnjem uspješnom djelovanju. Njihov osnovni cilj je poticati razvoj poduzetništva, umanjiti rizike i neizvjesnost koji su neizbježni sastavni dijelovi poduzetničkog procesa.

Središnja odgovorna ustanova i nacionalna kontrolna točka za praćenje stanja izvornih i zaštićenih pasmina je Hrvatska poljoprivredna agencija (HPA). Ona provodi inventarizaciju, sudjeluje u kreiranju programa očuvanja te stručno nadzire rad uzgojnih organizacija i uzgojnih društava. *(Deže i sur (2008.) Agroekonomika, sveučilišni priručnik, Poljoprivredni fakultet u Osijeku, OBŽ Osijek. Str.6.,7.,8.)*

5. ZAKLJUČAK

Poduzetništvo u poljoprivrednoj djelatnosti, kao primarnoj gospodarskoj djelatnosti, zbog prehrane stanovništva, proizvodnje sirovina za prerađivačku industriju i povezanosti s uslugama, osobito turizmom, ima posebno značenje, jer predstavlja generator razvitka cjelokupnog gospodarstva. U takvim uvjetima povezanosti sve ostale gospodarske djelatnosti utječu i na razvoj poljoprivrede kroz sinergijski učinak. Autohtoni proizvodi, odnosno tradicionalne proizvodnje i stare pasmine domaćih životinja predstavljaju kvalitetnu komparativnu prednost za područje Slavonije.

Industrijalizacija proizvodnje, tržišno gospodarstvo i nove tehnologije pogodovale su širenju visoko proizvodnih pasmina. Samo bogatstvo izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja čini proizvodnju hrane sigurnom u dinamičkoj promjeni proizvodnog okruženja, posebice u najavljenim i očekivanim klimatskim promjenama. Izvorne pasmine često su podcijenjene u proizvodnji hrane. Prilagođene su različitim uvjetima okoliša, mogu živjeti na otvorenom i preživjeti teške uvjete kao što su vrućine, ali i teške hladnoće, otporne su prema različitim bolestima i skromne u pogledu potreba za hranom. Očuvanje pasmine goveda Slavonsko-srijemskog podolca vrlo je važno jer su se upravo autohtona goveda prilagođavala lokalnom podneblju i razvijala otpornost na bolest. Autohtoni proizvodi, odnosno tradicionalne proizvodnje i stare pasmine domaćih životinja predstavljaju kvalitetnu komparativnu prednost za područje Slavonije. Poslovni subjekti u poljoprivredi a posebno obiteljska poljoprivredna gospodarstva primjenom agrarnog poduzetništva trebaju uočiti ovakve komparativne prednosti i prihvatiti promjene te postati uspješniji gospodarski subjekti.

6. LITERATURA

Knjige

Deže i sur (2008): Agroekonomika, sveučilišni priručnik, Poljoprivredni fakultet u Osijeku, OBŽ Osijek

Hrvatska poljoprivredna agencija; Godišnja izvješća za 2011., 2012, i 1013. godinu; Govedarstvo

Hrvatska poljoprivredna agencija; Očuvanje izvornih i zaštićenih pasmina

Ivanković, A., S. Orbanić, P. Caput, P. Mijić, M. Konjačić, J. Ramljak, M. Špehar, V. Bulić (2006): Inventarizacija autohtonih pasmina goveda u Hrvatskoj. Stočarstvo, 60: 243-257.

Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja (2010.) Nacionalni program očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj.

Internet

<http://carnivoraforum.com/search/?c=3&mid=3770606&month=2&year=2013> (20.08.2014.)

7. SAŽETAK

Kao genetski resursi autohtone pasmine su jedan od najvrjednijih i strateški najvažnijih rezervi koje svaka zemlja posjeduje. Buša, istarsko govedo i slavonsko-srijemski podolac, potencijalno su vrijedne pasmine i u budućem razvoju poljoprivredne proizvodnje jer pružaju sigurnost za održivu proizvodnju hrane. Njihovim nestajanjem smanjuje se biološka raznolikost u poljodjelstvu odnosno, ukupna biološka raznolikost ekološkog sustava. Jedinstveno su genetsko naslijeđe stvarano stotinama i tisućama godina te kao takvo u određenoj mjeri neponovljivo. U govedarstvu je relativno mali broj korisnika sa slabom gospodarskom vrijednošću uzgoja i poticaja za uzgoj. Izuzetak je uzgoj Slavonsko-srijemskog podolca, gdje je ostvaren značajan prihod od poticaja po korisniku. Glavni motiv držanja izvorni pasmina je tradicija i relativno jednostavna tehnologija, te mali troškovi uzgoja. Kako se, nažalost, nikada nije pristupilo uzgoju ovog goveda s ciljem poboljšanja tovnih i mliječnih osobina, ova pasmina nije pokazivala osobit značaj, a njezina se vrijednost počela gubiti s dolaskom mehanizacije u poljoprivredi. Slavonsko-srijemski podolac se krajem osamdesetih godina prošlog stoljeća našao na rubu opstanka. Od 1997. provodi se program sustavne zaštite preostale populacije. Premda je program zaštite pokrenut prije jednog desetljeća, zadržavanje populacije primarno na jednom užem lokalitetu ograničilo je njen rast. Budući da je pogodna za manje intenzivne proizvodne sustave držanja, osmišljavaju se programi i gospodarskog korištenja. Očuvanje pasmine vrlo je važno jer su se upravo autohtona goveda prilagođavala lokalnom podneblju i razvijala otpornost na bolest.

Ključne riječi: agrarno poduzetništvo, Slavonsko-srijemski podolac

7. SUMMARY

As genetic resources of indigenous breeds are one of the most valuable and strategically important reserves that a country possesses. Bush, Istrian cattle and Slavonia Sarmian Podolac potentially valuable breed in the future development of agricultural production because they provide security for sustainable food production. Their disappearance is reduced biodiversity in agriculture and, overall biodiversity of the ecosystem. A unique genetic inheritance devised hundreds and thousands of years and, as such, to some extent unique. The cattle industry is a relatively small number of users with low economic value of farming and farming subsidies. The exception is the breeding Slavonian Sarmian podolca, where there was a significant income from incentive per customer. The main motive of keeping the original breed of tradition and relatively simple technology and low cost of cultivation. As, unfortunately, has never approached the cultivation of cattle to improve beef and dairy traits, this breed showed no particular significance, and its value began to fade with the advent of mechanization in agriculture. Slavonia and Sarmian Podolac the late eighties was on the verge of extinction. Since 1997, there is a program of systematic protection of the remaining population. Although the protection program was launched a decade ago, keeping the population primarily on a narrow site has limited its growth. Since it is suitable for less intensive production systems holding, devising programs and economic use. Preserving the breed is very important because they are just indigenous cattle adapted to local conditions and develop resistance to disease.

Keywords: agrarian entrepreneurship, Slavonia Sarmian Podolac

8. POPIS TABLICA

Redni broj	Naziv tablice	Stranice
1.	Broj stada i krava- izvorne zaštićene pasmine- po županijama 2011.	3
2.	Status ugroženosti izvornih zaštićenih pasmina 2011.	4
3.	Broj stada i krava- izvorne zaštićene pasmine- po županijama 2012.	6
4.	Status ugroženosti izvornih zaštićenih pasmina 2012.	7
5.	Broj stada i krava- izvorne zaštićene pasmine- po županijama 2013.	8
6.	Status ugroženosti izvornih zaštićenih pasmina 2013.	9

8. POPIS SLIKA

Redni broj	Naziv slike	Stranice
1.	Slavonsko- srijemski podolac	16

9. POPIS GRAFIKONA

Redni broj	Naziv grafikona	Stranice
1.	Broj stada i krava autohtonih i zaštićenih pasmina -2011.god.	4
2.	Broj stada i krava autohtonih i zaštićenih pasmina -2012.god.	7
3.	Broj stada i krava autohtonih i zaštićenih pasmina - 2013.god.	9
4.	Kretanje broja stada i krava autoh.i zaštić.pasmina u razdoblju od 2011.-2013.god.	10

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera
Poljoprivredni fakultet u Osijeku

Završni rad

Anamarija Šimunović

RAZVOJ PODUZETNIŠTVA U PROIZVODNJI SLAVONSKO-SRIJEMSKOG PODOLCA OD 2011.-2013. GODINE

DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP IN SLAVONIAN SYRIAN PODOLCA PRODUCTION FROM 2011. TO 2013.

Sažetak: Kao genetski resursi autohtone pasmine su jedan od najvrjednijih i strateški najvažnijih rezervi koje svaka zemlja posjeduje. Buša, istarsko govedo i slavonsko-srijemski podolac, potencijalno su vrijedne pasmine i u budućem razvoju poljoprivredne proizvodnje jer pružaju sigurnost za održivu proizvodnju hrane. Njihovim nestajanjem smanjuje se biološka raznolikost u poljodjelstvu odnosno, ukupna biološka raznolikost ekološkog sustava. Jedinstveno su genetsko naslijeđe stvarano stotinama i tisućama godina te kao takvo u određenoj mjeri neponovljivo. U govedarstvu je relativno mali broj korisnika sa slabom gospodarskom vrijednošću uzgoja i poticaja za uzgoj. Izuzetak je uzgoj Slavonsko-srijemskog podolca, gdje je ostvaren značajan prihod od poticaja po korisniku. Glavni motiv držanja izvorni pasmina je tradicija i relativno jednostavna tehnologija, te mali troškovi uzgoja. Kako se, nažalost, nikada nije pristupilo uzgoju ovog goveda s ciljem poboljšanja tovnih i mliječnih osobina, ova pasmina nije pokazivala osobit značaj, a njezina se vrijednost počela gubiti s dolaskom mehanizacije u poljoprivredi. Slavonsko-srijemski podolac se krajem osamdesetih godina prošlog stoljeća našao na rubu opstanka. Od 1997. provodi se program sustavne zaštite preostale populacije. Premda je program zaštite pokrenut prije jednog desetljeća, zadržavanje populacije primarno na jednom užem lokalitetu ograničilo je njen rast. Budući da je pogodna za manje intenzivne proizvodne sustave držanja, osmišljavaju se programi i gospodarskog korištenja. Očuvanje pasmine vrlo je važno jer su se upravo autohtona goveda prilagođavala lokalnom podneblju i razvijala otpornost na bolest.

Ključne riječi: agrarno poduzetništvo, Slavonsko-srijemski podolac

Summary: As genetic resources of indigenous breeds are one of the most valuable and strategically important reserves that a country possesses. Bush, Istrian cattle and Slavonia Syrmian Podolac potentially valuable breed in the future development of agricultural production because they provide security for sustainable food production. Their disappearance is reduced biodiversity in agriculture and, overall biodiversity of the ecosystem. A unique genetic inheritance devised hundreds and thousands of years and, as such, to some extent unique. The cattle industry is a relatively small number of users with low economic value of farming and farming subsidies. The exception is the breeding Slavonian Syrmian podolca, where there was a significant income from incentive per customer. The main motive of keeping the original breed of tradition and relatively simple technology and low cost of cultivation. As, unfortunately, has never approached the cultivation of cattle to improve beef and dairy traits, this breed showed no particular significance, and its value began to fade with the advent of mechanization in agriculture. Slavonia and Syrmian Podolac the late eighties was on the verge of extinction. Since 1997, there is a program of systematic protection of the remaining population. Although the protection program was launched a decade ago, keeping the population primarily on a narrow site has limited its growth. Since it is suitable for less intensive production systems holding, devising programs and economic use. Preserving the breed is very important because they are just indigenous cattle adapted to local conditions and develop resistance to disease.

Keywords: agrarian entrepreneurship, Slavonia Syrmian Podolac

Datum obrane: 30.09.2014. u 10.00 sati